

Esiplaanil Märt Pius (Edward Tudor), Rosanna Lints (Jane), Priit Pius (Tom Canty). Keskul istuvad Rauno Elp (Miles Hendon) ja Airi Sepp (Edith).

HARRI ROSPU

Noorteooper „Prints ja kerjus” on tabanud märki

Maarja Kindel

„Prints ja kerjus”: Priit Pajusaare ooper Mark Twaini jutustuse ainetel, Aapo Ilvese libreto ja dramatiseering, Tõnis Kõrvitsa ja Rasmus Puuri orkestreering, lavastaja Andres Puustusmaa, kunstnik Ingrid Proos, koreograaf Elo Unt, dirigent Mihhail Gerts, esietendus RO Estonias 26. I.

26. jaanuaril esietendunud Priit Pajusaare, Aapo Ilvese ja Andres Puustusmaa „Prints ja kerjus” on noorele publikule mõeldud ooper. Sellele viitab valitud ainetik. Mark Twaini

riski, ja seda sellepärast, et saada lavale päris kaksikvennad. Printsi ja kerjuse rolli oleks suurema vaevata võinud leida mõned teised, näiteks kaks lauljat rahvusooperi enda poiste-koorist, kasutada oskuslikult grimmi ja kostüüme ning saavutada vajalik kaksikute efekt. Ilmselt polnud Piuside kasuks otsustamise põhjuseks siiski pelgalt nende välimus, vaid tõsiasi, et Piusid on sarmikad, andekad ja kuulsad. See viimane loeb palju ja sugugi mitte halvas mõttes.

Lavastuse valmimisprotsess polnud vendadele kerge: olukorda ja püstitatud ülesannet võiks võrrelda sellega, kui keegi teeks ini-

on lisatud mitmeid levimusika instrumente (kitarr, elektrikitarr, basskitarr, trummikomplekt). Viimased annavad ooperi muusikale põhitooni. Rütmi on „Printsi ja kerjuse” muusikas väga olulisel kohal, ka basskitarri käigud ja rütmimustrid. Jõulisust ja dramaatilisust andsid elektrikitarri rokilikud soolod. Keelpillidel oli enamasti fooni või saate funktsioon, olulised olid ka puhkpillid, eriti aga puupuhkpillide mitmesugused tämbriid. Vaskpuhkpillidel oli erilisel kaalukas roll: nende koorilikud ansamblid ja fanfaarselt kõlav muusikaline materjal seostus kuninga ja tema õukonnaga. Hõrke tundetoone andsid muusikale klavessiini

olid suurepäraselt läbi mõeldud, luues selged visuaalsed seosed ja kontrastid. Lavakujunduses kasutati palju lava esiosa, mida eraldab ülejäänud lavast ulatuslik sein, mis lubab tänu leidlikule ribisüsteemile kujutada kas Londoni tänavate trööstitute majade fassaade või hoopis kujuteldava lossi hõbedases toonis seina. Teise vaatuse maagilisemaid hetki oli metsastseen, kus kasutatakse kogu lavaruumi. Muljetavaldava visuaalse realistlikkuse annavad metsastseenile pikad ja sihvakad kõrgustesse ulatuvad puutüved. Mis oleks aga lavakujundus ilma mõjusa, suurejoonelise ja maitseka valgusrežiita? Seda kõike Anton Kulagini

libreto ja muusikaseering, **Tõnis Kõrvits** ja **Rasmus Puuri** orkestreering, lavastaja **Andres Puustusmaa**, kunstnik **Ingrid Proos**, koreograaf **Elo Unt**, dirigent **Mihhail Gerts**, esietendus RO Estonias 26. I.

26. jaanuaril esietendunud Priit Pajusaare, Aapo Ilvese ja Andres Puustusmaa „Prints ja kerjus“ on noorele publikule mõeldud ooper. Sellele viitab valitud ainetik, Mark Twaini noorsooromaan „Prints ja kerjus“, kui ka see, et ooperi muusika telliti eduka eurolaulu ja armastatud „Lotte“-muusikalise autorilt **Priit Pajusaare**lt. Teos on parajalt kerge ja haaratav, suurt psühholoogilis-dramaatilist süvenemist tegelaskujude hingeellu pole. See tundub olevat mõistlik stiil. Ei tahaks kuidagi „Printsi ja kerjuse“ publiku süvenemisevõimet alahinnata, aga noorte puhul (aastad 10+), kes võib-olla satuvad ooperiteatrisse esimest korda ja kellele see on täiesti võõras maailm, on ülimalt oluline õige (loe: paras) doseerimine. Ulatuslikud aariad, keerukad filosoofilised mõtisklused ning läbinisti akadeemiline muusika võiksid sellisel juhul tõesti veel veidi oodata ja küllap leiab see noor inimene kunagi tulevikus, vanema ja küpsemana, ka ooperižanri kaalukamad ja tõsisemad teosed. Pealegi usun ma väga laste ja noorte taiplikkusse ning tundlikkusse leida väikestest vihjetest ja pinnavirvendusest oluline. Käisin esietendust vaatamas oma kümneaastaste õdedega, kes töid ooperist välja mitmeid ootamatuid, täpseid, lausa valulikke teemasid, nii et tühjaks efektitsemiseks ja lihtsalt vaatamänguks see teos noorele publikule ilmselt ei jää.

Ooper on professionaalsete lauljate kunst. „Prints ja kerjus“ on aga erandlik lavastus, kuna siin laulavad peaosi kaksikvennad, Tallinna Linnateatri draamanäitlejad, 2010. aasta Voldemar Panso nimelise preemia laureaadid **Märt ja Priit Pius**. Teadmine, et ooperis laulavad sõnateatri näitlejad, kes ei tunne nooti ega ole suuremat vokaalkoolitust saanud, tekitas muidugi palju huvi, aga ka teatud ärevust. Eriti pärast seda, kui avalikkuseni jõudis humoorikas infokild, et Estonia trupp kutsus kaksikuid, muidugi sõbralikult, vendadeks Pausideks. Esietendusele minnes ei osanud suurt midagi oodata, sest mõned musikaalsed näitlejad laulavad ju imehästi.

Etenduste järel mõtlesin palju kõlanud tulemusele ja sellele, millised võisid olla need psühholoogilised ja strateegilised põhimõtted, mis on lõpuks siiski sellise lahenduseni viinud. Estonia kunstiline juhtkond võttis ilmselge

kostüümide ning saavutuste vajajate kaksikute efekt. Ilmselt polnud Piuside kasuks otsustamised põhjuseks siiski pelgalt nende välisus, vaid tõsiasi, et Piusid on sarmikad, andekad ja kuulsad. See viimane loeb palju ja sugugi mitte halvas mõttes.

Lavastuse valmimisprotsess polnud vendadele kerge: olukorda ja püstitatud ülesannet võiks võrrelda sellega, kui keegi teeks inimesele tänavalt ettepaneku esindada Eestit järgmisel olümpial kümnevõistluses. Säärane pakkumine on mõneti ebaratsionaalne ja selle vastuvõtmine hulljulge tükk. Aga vahel elu ongi selline, ja siis tuleb lihtsalt hirmsat moodi tööd teha, süveneda ja õppida, ning loota, et endast maksimumi andmine toob hea või vähemalt rahuldava tulemuse. Piusid on tööd teinud, vaeva näinud ja enda suhtes kriitilised olnud, ent särav see tulemus siiski polnud. Asi pole hääles või ebumusikaalsuses, vastupidi, neil on meeldivad ja hästi kõlavad hääled, vaid puuduvates kogemustes ja laulmises hädavajalikus hingamistehnikas, mis võimaldaks pikemate fraaside lõpuni kandmist ja täpset häälejuhtimist. Esietendust oli aeg-ajalt üsna ebamugav kuulata. Ka minu noored kaaslased märkisid, et peaosajised laulsid mustalt, ent lavastuse tervikmõju see nende jaoks ei vähenanud. Öhtusel etendusel oli Piuside laulmine mitme pügala võrra parem, mis annab lootust, et küllap tuleb ajaga kindlus, täpsus ja puhtus intoneerimises. Neil on seevastu mitmeid muid tugevusi nagu sõnade selge väljahäälamine. Neil on laitmatud diktsioon, selline, mille poole võiksid püüelda ka Estonia ooperisolistid. Laval mõjusid vennad meeldivalt ja helgelt. Piuside sobivuse-mittesobivuse teema võtan kokku nõnda: head on noorema publiku vaatenurgast rohkem kui puudusi ning seetõttu võiks Estonia valikut siiski õigustatuks pidada.

Igale heliloojale on see suur tunnustus ja ühtlasi vastutus, kui temalt tellib teose ooperiteater. See on haruldane võimalus, mis kõigile Eesti heliloojatele osaks ei saagi. Tundub, et valiku tegemisel läks Estonia seekord kindla peale välja: lapsed on Pajusaare „Lotte“ muusikalid Vanemuises hästi vastu võtnud, lisaks sellele tunneb Pajusaar sõna ja muusika vahet, mis on ooperi puhul tähtis. Kuna Pajusaare looming ja stiil on seotud levimuusikaga, siis ei tasu loota, et tema ooperimuusikagi oleks klassikalises võtmes. Seda see tõesti pole – iga kingsepp jääb tavaliselt ikka oma liistude juurde. Pajusaare muusikaline taust väljendub orkestri koosseisus: sümfooniaorkester, millele

ja rahuldamiseks. Joonasest ja dramaatilisest andsid elektrikitari rokilikud soolod. Keelpillidel oli enamasti fooni või saate funktsioon, olulised olid ka puhkpillid, eriti aga puupuhkpillide mitmesugused tämbrid. Vaskpuhkpillidel oli eriliselt kaalukas roll: nende koorilikud ansamblid ja fanfaarselt kõlav muusikaline materjal seostus kuninga ja tema õukonnaga. Hõrke tundetoone andsid muusikale klavessiini ja harfi tämbrid (orkestreerinud **Tõnis Kõrvits** ja **Rasmus Puur**).

Pajusaare muusika on haarav, vaheldusrikas ja loogiliselt komponeeritud. Nagu ooperižanrile üldiselt iseloomulik, on ka Pajusaar tegelasi oma muusikas iseloomustanud, nii et ettekujutus karakterist tekib juba ainuüksi tegelast saatvat muusikat kuuldes. Muusikalised numbrid on parajalt pikad, ilmselt määras selle ka **Aapo Ilvese** mõistlikult, ladiusalt ja meisterlikult kirjutatud libreto. Lauludest jäi kõige enam meelde seltsidaam Jane'i „aria“ tekstiga „Siis, kui mees võtab sind päasta, märkad, et maailm on hea“. Selle laulu sisu ja meloodia on peaaegu nagu juhtmotiiv, kus väljendub ooperi üks oluline sõnum – headus võidab. Võib juhtuda, et sellest laulust saab üks neid viise, mis hakkab tulevikus kõlama iseseisvalt, ka ooperist sõltumata. Rohkem potentsiaalseid hitte selles ooperis justkui polnud, ehkki kauneid meloodiaid ja kooskõlaid esines küll. Eriliselt lüüriline, kurvameelne ja kaunis muusika seostus ülla ja rüütelliku Miles Hendoni tegelaskujuga. Peategelaste partiid tundusid kõrva järgi otsustades palju lihtsamad kui ooperisolistidele kirjutatud, mis on antud olukorras ka väga arukas lahendus.

Filmirežissöörina tuntud **Andres Puustusmaa** on saanud ooperi lavastamisega kenasti hakkama. Huvitav oleks näha, mida suudaks ta teha mõne suure, klassikasse kuuluva ooperiga – siis tuleks välja, millised on Puustusmaa tõelised võimed ooperilavastajana. Kuna libreto, tegevustik ja muusika on sündmusrohked, toimus ka laval kogu aeg midagi – niisama olemist või seismist ja lihtsalt laulmist oli väga vähe. Koorirežii oli paigas, individuaalne ja kollektiivne plaan läbi mõeldud ja sisemiselt põhjendatud. Sama võib öelda solistide kohta: Estonia ooperisolistid ongi üldiselt näitlejaina võimekad. Puustusmaa on lauljaid õiges suunas juhtinud ning tänu sellele loodi eredad tegelaskujud ja huvitavad situatsioonid.

Noortepärane oli kogu lavastuse kujundus. Kunstnik **Ingrid Proosi** efektseid, ajalooõhngulisi, ent tulevikku vaatavad kostüümid

loomi. Tänu sellele, et lavastuse maagilisemaid hetki oli metsastseen, kus kasutatakse kogu lavaruumi. Muljetavaldava visuaalse realistlikkuse annavad metsastseenile pikad ja sihvakad kõrgustesse ulatuvad puutüved. Mis oleks aga lavakujundus ilma mõjusa, suurejoonelise ja maitseka valgusrežiita? Seda kõike **Anton Kulagini** valguslahendused olid. Taas võib näitena tuua metsastseeni, kus on saavutatud leidliku valgustusega pehmelt salapärase ööhämarus ja lavapinnale langevad pikad puutüvede varjud. Lavastuse üks magusmaid osi on vaimukas koreograafia (Eesti Tantsuagentuur ja **Elo Unt**), mida oli lihtsalt huvitav vaadata ja mis lisas lavastusele veelgi dünaamilisust.

Samamoodi nagu paranes kahe esietenduse võrdluses vendade Piuside laulmine, paranes ka **Mihhail Gerts**i dirigeerimisel orkestri esitus. Päevasel etendusel võis kuulda palju mustust vaskpuhkpillide kooskõlades, samuti tundus mulle kõik väga kõva ja väsitav: on oht, et trummid ja vased mängivad üle. Ent midagi sellist ei saa ma korrata öhtuse etenduse kohta: kõlavahekord pillirühmade ning orkestri ja solistide vahel oli enam-vähem paigas. Mõlemad koosseisud on solistide poolest üsna võrdsed ning nii palju oli toredaid väikerolle. Esietendusel suutsid end lühikese ajaga värvikaks mängida **Priit Volmer**, kes oli endale leiutanud eripärase susiseva häälduse, mis sobis märkimisväärselt hästi kaabakas Hugole, hästi passisid **Jassi Zahharovile** nii kuninga kui ka jõhkardist Tom Canty roll, **Janne Ševtšenko** Jane oli habras ja naiselik, lisaks esitas ta veenvalt Jane'i „aria“, mida aga ei suutnud paraku teise koosseisu **Jane Rosanna Lints**. Teistest koosseisust pakkus elamuse kuninga rolli täitnud **René Soomi** imekaunis hääletämbur, mõned eriti tundlikud ja õrnad hetked pakkus **Rauno Elp** Miles Hendonina, emalikult südamelik oli **Juuli Lill**. Koosseis on nii suur ja kahjuks pole võimalik kõigi ära märkida, aga trupp, sealhulgas koor, on tervikuna veenev ja sarmikas. Ning, mis peamine, tänu ooperisolistidele ja nende vokaalsele tasemele on sellel teosel kõlalisel ooperlik mõõde.

Etenduste järel garderoobis järjekorras seistes kuulsin ümberseisjatel vaid positiivseid hinnanguid kogetule. Minu noored kaaslased olid ooperist vaimustuses ja juba on neile ostateud uued piletid, et ooperit veel kord näha – „Prints ja kerjus“ on oma publiku südame igatahes võitnud.